

Z wędrownika w przybocznego: projekt obserwator

Autor: Kacper Borkowski

Szczecińskie wędrownictwo hula, jednak nie zawsze tak było. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat wspólnie „testowaliśmy” na wędrownikach różne rozwiązania i obserwowaliśmy ścieżki, jakimi podążają. Niczym wspólnie doszliśmy do obecnego podejścia i sposobu prowadzenia naszych druhów przez wędrownictwo, będąc drużynowymi zdążyliśmy stracić kilku przybocznych. Był to czas opisany w etapie pierwszym artykułu pt. „Wędrownictwo jak naoliwiona maszyna” ([dostępny tutaj](#)), kiedy to każdy wędrownik był potencjalnym przybocznym. Mimo że na początku współpraca zapowiadała się bardzo dobrze, to i tak po około roku przyboczny zniknął. Jak spróbować temu zapobiec? Odpowiedź w poniższym artykule.

Chcielibyśmy podzielić się z Wami naszym projektem, dzięki któremu nasi wędrownicy są świadomi tego, co ich czeka w drużynie wędrowników i po niej. Mają czas, żeby się do tego dostosować i przygotować. Natomiast nasi przyboczni to rzetelni i wyszkoleni ludzie, którzy wiedzą, na co się piszą w kadrze danej jednostki. Wszystko dzięki jasno określonej drodze, którą opracowaliśmy wspólnymi siłami.

Podkreślamy, że nasze środowisko (szczecińskie ósemki) składa się z dwóch drużyn harcerzy, drużyny wędrowników i gromady zuchów. Artykuł ten dotyczy współpracy między tymi poziomami w kontekście kreowania przybocznych.

Cele projektu

1. Wygospodarowanie specjalnego czasu dla wędrowników na poszukiwanie swojego miejsca, na spokojne „zasmakowanie” każdej z metod i wybranie, gdzie dany wędrownik mógłby chcieć pełnić funkcję – nie musi skończyć się to powołaniem na funkcję, chodzi o profit dla wędrownika. Nie każdy wędrownik musi brać udział w tym projekcie, ale jest on istotny, gdy wędrownik chce zostać przybocznym.
2. Ujednolicenie modelu przekazywania wędrowników do kadr na służbę, zgodnego z metodą wędrowniczą, bez podziału na godnych i nie godnych, albo lepszych i gorszych.
3. Oduczenie przedmiotowego traktowania wędrowników jako siły roboczej, a tym samym zatrzymanie szybkiego wypalania się i odchodzenia wędrowników powołanych na funkcje.
4. Zrównanie metodyki wędrowniczej z harcerską i zuchową. – żadna nie jest ani tą gorszą, ani lepszą.

Dobrowolność

Wędrownik powinien mieć czas, aby poznać się z kadrami wszystkich jednostek w środowisku. Kluczem do dobrej współpracy jest pozytywna relacja i dobrowolność, zatem należy wytworzyć przestrzeń do wytworzenia się więzi między wędrownikami a kadrami drużyn, a także dać kandydatowi na przybocznego możliwość wyboru zespołu, w którym chce pracować. Złym podejściem jest stawianie drużynowemu wędrowników wymagań pt. "daj mi przybocznego". To drużynowy drużyny harcerzy lub wódz gromady zuchów powinien wychodzić z inicjatywą, być obecny na zbiórce wędrowników – dopiero wtedy wędrownicy będą mogli go poznać. Wówczas wzrosną szanse, że sami wyjdą z inicjatywą objęcia funkcji przybocznego. Warto napracować się dla tej chwili i takiego podejścia.

Dobre przygotowanie

Aby wszystko działało jak należy, każdy drużynowy musi spełnić swoją rolę. Wiemy już, że drużynowi drużyn harcerzy i wodzowie gromad zuchów powinni zabiegać o kandydatów na przybocznych, aby współpraca była dobrowolna, a tym samym bardziej efektywna. Przedtem jednak każdy ma swoje zadanie do wykonania:

Wódz gromady ma za zadanie jak najbardziej rozwinąć każdego zucha zgodnie z systemem przyzmat. Zuch z trzema gwiazdkami startuje z lepszej pozycji w drużynie harcerzy. Jest też potencjalnie lepszym kandydatem na zastępowego.

Nazwa gwiazdki	Oznaczenie	Wiek
Pierwsza gwiazdka	Jedna Gwiazdka pod Znaczkim Zucha	7-8 lat
Druga gwiazdka	Dwie Gwiazdki pod Znaczkim Zucha	8-9 lat
Trzecia gwiazdka	Trzy Gwiazdki pod Znaczkim Zucha	10-11 lat

Nazwa stopnia	Oznaczenie	Wiek
Młodzik	Krzyż harcerski	11 – 13 lat
Wywiadowca	Srebrna lilijka nabita na krzyżu harcerskim	12 – 14 lat
Ćwik	Złota lilijka nabita na krzyżu harcerskim	13 – 16 lat
Harczer Orli	Złota lilijka i złoty krąg nabite na krzyżu harcerskim	15 – 18 lat
Harczer Rzeczypospolitej	Złota lilijka, złoty krąg i złoty wieniec nabite na krzyżu harcerskim	Otwarcie od 17 roku życia, przyznanie od 18 roku życia

Źródło: Regulamin Gwiazdek Zuchowych i Stopni Harcerskich, rozdział II, § 3

Drużynowy drużyny harcerzy oprócz dbania o poziom pracy zastępów, nadzoruje zdobywanie stopni w drużynie. Jego celem powinno być dopilnowanie, aby każdy harcerz zbliżający się do dolnej granicy wieku wędrowniczego (wg Regulaminu Drużyny Wędrowników ZHR jest to 15 lat) był wyćwiczony, a więc zdobył stopień ćwika.

Drużynowy drużyny wędrowników, dopiero dostając “wyćwiczony materiał”, może skupić się na nauczaniu takich wędrowników czym jest służba i wyczyn. Jednym z jego zadań jest przygotowanie wędrownika do roli przybocznego. Każdy z nich powinien mieć możliwość spróbowania, chociaż nie każdy musi zostać przybocznym. Więc jak to u nas wygląda?

Przykładowe zastosowanie schematu

2021

1. Jest rok 2021. Nasz harcerz we wrześniu tego roku zostaje przekazany z drużyny harcerzy do drużyny wędrowników. Ma rocznikowo 15 lat. Dobrze zna metodę harcerską. **Zdobył stopień ćwika i może już otworzyć próbę na stopień harcerza orlego** – jeśli w drużynie harcerzy nie zdążył z ćwikiem, ma szansę nadrobić stopień w pierwszym półroczu w drużynie wędrowników.

2021-2022

2. [Teraz już] Nasz wędrownik całe śródrocze roku harcerskiego 2021-2022 uczestniczy w zbiórkach drużyny wędrowników, przestawia się z metody harcerskiej na nową, a podczas HAL 2022 jedzie na swój pierwszy obóz wędrowny. To czas, w którym może się “wyszaleć” w grupie rówieśników. Natomiast drużynowy wędrowników pokazuje mu jak na tym etapie wygląda jego ścieżka, gdzie może się angażować, kiedy może pełnić służbę oraz jak zostać przybocznym i jakie musi spełnić do tego warunki. Wędrownik skupia się na sobie i uczy się pracować metodą wędrowniczą (na obozie zorganizuje jeden dzień zajęć, załatwi nocleg itd.). Kończy w tym roku 16 lat. **Zdobywa naramiennik wędrowniczy i otwiera próbę na**

stopień harcerza orlego (jeśli wcześniej tego nie zrobił). Dodatkowo wędrownik z całą drużyną (!) może pełnić służbę na rzecz innej jednostki, np. wspólnie przygotować zbiórkę dla zuchów/harcery lub obchody z okazji 11 Listopada dla hufca.

2022-2023

3. We wrześniu 2022 roku nasz wędrownik jest gotowy, aby zacząć otwierać się na inne jednostki. OPRÓCZ ZBIÓREK WĘDROWNICZYCH może (nie musi) zacząć chodzić na zbiórki różnych jednostek środowiska (swojej płci oczywiście), żeby OBSERWOWAĆ, jak zachowują się zuchy i harcerze, oraz zobaczyć jak wygląda praca kadr na tych poziomach. Może dodatkowo pojechać z jednostką na biwak, wycieczkę itd., ale dalej w roli obserwatora, ewentualnie niewielkiej pomocy (wykluczona jest funkcja oboźnego, chyba że jest to forma zadania na stopień, co zostało wcześniej uzgodnione między kadrami).

Należy ustalić szczegółowe zasady tej międzydrużynowej współpracy (częstotliwość uczestnictwa wędrownika w zbiórkach drugiej jednostki, wypadach kadr, ewentualną pomoc w przeprowadzaniu zbiórek - jeśli już będzie takowa, to w bardzo małym stopniu) - to drużyny jednostki, w której ma działać obserwator, ma wyjść z inicjatywą do drużynowego wędrowników, nie na odwrót. Ważne jest też to, że drużyna wędrowników jest na pierwszym miejscu i to tam na zbiórkach w pierwszej kolejności powinien być wędrownik. Dlatego też warto układać wspólnie harmonogramy w środowisku. U nas zawsze najpierw harmonogram ustala kadra wędrowników, a dopiero później do niego dostosowują się pozostałe jednostki (np. drużyny harcerzy planują w te weekendy zbiórki zastępów, aby choć część kadry mogła być obecna na zbiórce wędrowników).

Jest to również czas na ukończenie kursu przybocznych harcerzy/zuchów (może też za rok, jeśli jeszcze nie jest pewien - polecamy jednak, aby pojechał na oba kursy, jeśli ma czas). Może się zdarzyć, że taki wędrownik ukończył już oba te kursy i chce jechać na kurs przewodnikowski. Jeśli spełnia warunki (zazwyczaj wiek i stopień), to jak najbardziej nie powinniśmy go zatrzymywać. Przecież w końcu sam kurs nie obliguje absolwenta do zostania instruktorem.

Podczas HAL 2023 jedzie na swój drugi obóz wędrowny (jeżeli terminy nie kolidują ze sobą, to może przyjechać na kilka dni na obóz harcerzy/kolonie zuchów). **W tym roku kończy 17 lat, zatem ma możliwość otwarcia próby na stopień harcerza Rzeczypospolitej.** Warto z niej skorzystać.

2023-2024

4. Po roku nasz wędrownik najpewniej jest w stanie określić się, jaka metoda mu odpowiada, oraz w której drużynie chciałby być przybocznym - we wrześniu tego roku (2023), **gdy już rocznikowo ma 17 lat (oraz zdobył stopień HO i naramiennik wędrowniczy, może otworzyć próbę na stopień harcerza Rzeczypospolitej po ukończeniu 17 lat** - cały ten samorozwój stanowi również dobry przykład dla młodszych wędrowników i harcerzy), może

zostać przybocznym w wybranej jednostce. Objęcie funkcji przybocznego nie jest jednak obligatoryjne – wędrownik ten może pozostać w drużynie wędrowników (1) – nie każdy musi zostać przybocznym, a niektórzy potrzebują więcej czasu na podjęcie decyzji w tej kwestii.

5. Nasz wędrownik już jako przyboczny stara się jak najaktywniej uczestniczyć w działaniach drużyny wędrowników, ale teraz priorytetem są akcje jednostki, w której pełni funkcję przybocznego. Mimo to ważne jest jego uczestnictwo (jak i całej kadry) w życiu drużyny wędrowników, aby zachować relacje i ciągłość pokoleń.

6. Na etapie przejścia wędrowników na funkcje ważne jest, aby jego rozwojem zajął się nowy drużynowy, tj. aby został opiekunem stopnia instruktorskiego i harcerskiego naszego wędrownika, żeby przyboczni nie zatrzymywali się na obecnych stopniach na najbliższy czas.

Krótkie podsumowanie:

1. rok – każdy harcerz w odpowiednim wieku zostaje wędrownikiem, działa tylko w drużynie wędrowników, pełni służbę całą drużyną na rzecz innych;

2. rok – wędrownik może zostać obserwatorem w dowolnej jednostce i poznać metodyki, ale dalej na pierwszym miejscu jest drużyna wędrowników i jego rozwój;

3. rok – wędrownik może objąć funkcję przybocznego. Teraz na pierwszym miejscu jest drużyna, w której jest przybocznym, natomiast dalej angażuje się w drużynę wędrowników.

(1) Co z tymi, którzy nie idą do kadr?

Jak pisałem wcześniej: nie każdy wędrownik musi zostać przybocznym. Jakie są zatem inne ścieżki?

1. Wędrownik wraz z końcem liceum kończy swoją ścieżkę wędrowniczą. Angażuje się w harcerstwo starsze, Koło Przyjaciół Harcerstwa lub odchodzi w świat.

Chcemy, aby wędrownik zegnał się z nami jako ukształtowany człowiek, gotowy do wejścia w dorosłe życie – niezależnie od tego, czy idzie do HS, czy rezygnuje z harcerstwa. Ciekawy jest motyw rozesłania, słyszałem o nim, gdy odwiedziłem krakowski kurs metodyki wędrowniczej “Na grani”, jednak u nas dopiero nad nim pracujemy.

2. Gdy brak HS/KPH (lub jego nieformalnej wersji), zostaje w drużynie wędrowników.

Taka osoba ma możliwość wsparcia środowiska na wielu płaszczyznach, np. w pracach obozowych i kwatermistrzowskich lub przy organizacji wydarzeń śródrocznych. Kładziemy również nacisk na realizację stopnia harcerza Rzeczypospolitej (jeśli wcześniej nie został zdobyty).

W naszym środowisku wędrownicy w większości przypadków chcą dołączyć do kadr. Zdarzają się wyjątki, jednak nie mamy na nie sposobu, z uwagi na to, że są nieliczne. Nie mamy też harcerstwa starszego, dlatego ciężko nam się odnieść na podstawie pojedynczych przypadków do sytuacji osób, które nie są zainteresowane funkcją przybocznego. Niemniej chętnie przeczytamy artykuł o harcerstwie starszym ;))

Dlaczego nie piszę nic o opcji zaangażowania się wędrownika, który nie objął funkcji przybocznego, w pracę hufca lub szczepu? Wszystko dlatego, że niemożliwe jest zdobycie stopnia przewodnika (a przynajmniej nie powinno być takich sytuacji) dla osób, które nie pełniły funkcji wychowawczej. Zazwyczaj jest tak, że będąc przybocznym zdobywa się doświadczenie wychowawcze i wtedy też otwiera się próbę na stopień przewodnika, a próba na ten stopień zawiera w sobie zadania z prowadzenia jednostki. Jest opcja założenia przez takiego wędrownika własnej jednostki, ale nie promujemy tak zwanej funkcji "pełniącego obowiązki drużynowego".

Jedyną alternatywą jest zaangażowanie się w kapituły HO/HR po zdobyciu odpowiedniego stopnia. Jednak co dalej? Wydaje się, że bez zaangażowania w funkcję wychowawczą dla takiego wędrownika kończą się szczeble w drabinie ZHR.

To nie magiczny lek

Nie jest tak, że stosując te wytyczne (projekt obserwator) od razu będziecie mieli najlepszą drużynę wędrowników, a drużynowi z okolicznych drużyn będą mogli brać z niej gotowych, wyrośniętych i dorodnych przybocznych, jakby zrywali jabłka z jabłonki w sadzie. Na przestrzeni lat utwierdziliśmy się w przekonaniu, że najbardziej istotnym aspektem jakiegokolwiek dobrej kadry, czyli zespołu, jest relacja. Przypomnę więc - bez relacji żaden wędrownik nie pomyśli nawet, żeby przyjść do Was na kolejną zbiórkę, nie mówiąc o zostaniu Waszym przybocznym. Tym bardziej, jeśli nigdy w życiu z Wami nie rozmawiał. Zatem gdzie najprościej spotkać wędrownika? Na zbiórce drużyny wędrowników oczywiście. Druhu drużynowy - kiedy ostatnio sprawdzałeś co tam słychać u wędrowników z Twojego środowiska?

[Kacper Borkowski](#)

Przez 4 lata wódz gromady, przez 3 lata referent ds. zuchów, przez 3 lata hufcowy „Roju” z Północnego-Zachodu, aktualnie komendant szkoły instruktorskiej. Inżynier architekt, tutor w liceum edukacji domowej i szczęśliwy mąż. Fan tabelek, koneser grafiki i azymuciarz.